

Na vijf jaar onderhandelen bereikten sojaverwerkers, banken en non-gouvernementele organisaties eind mei een mondiaal akkoord over de criteria voor duurzame soja. Er klinkt nog steeds kritiek, maar ook: 'Laten we de dialoog aangaan over de misstanden'.

Duurzame soja: nog een lange weg

Jeroen den Blijker

Jan Maarten Dros, sojaspecialist van ontwikkelingsorganisatie Solidaridad, begrijpt de frustratie van organisaties als Oxfam Novib, Greenpeace of Milieudefensie wel. Solidaridad is voorzitter van het mondiale overleg over criteria voor duurzame soja. Dros: „We hebben vijf jaar onderhandeld over een stuk papier. In de tussentijd ging het kappen van oerwoud voor sojaplantages door en overleden jaarlijks meer dan 100 mensen door overmatig pesticidengebruik. Iedereen wil natuurlijk snel een einde maken aan de soms gruwelijke misstanden – vorig jaar werden weer 120 arbeiders bevrijd uit moderne slavernij.”

Nu sojaproductenten, afnemers en maatschappelijke organisaties aan hun ronde tafel een akkoord hebben bereikt over de criteria, komt aan al die misstanden niet direct een einde, waarschuwt Dros. Er ligt een fundament, maar ook niet meer dan dat. „Maar in plaats van langs de kant te gaan staan en tegen de bedrijven te roepen dat hun praktijk niet deugt, is het volgens mij effectiever om de dialoog aan te gaan over de misstanden.”

Het oplossen van die misstanden is buitengewoon ingewikkeld, betoogt Dros. Neem nu het VN-verdrag voor de universele rechten van de mens – zoals het recht op vrijheid, veiligheid, leven en bezit. Of dat van de internationale arbeidsorganisatie ILO – recht op werk, op vakbonden en sociale zekerheid. Die verdragen moeten nu ook gaan gelden voor de soja-industrie. „Maar wat doe je als een land nauwelijks zijn wetten handhaaft, zoals Paraguay?” Daar heeft de

elite, twee à drie procent van de bevolking, 98 procent van alle kapitaalgoederen en land in bezit, is uitbuiting de gewone praktijk en kan iedere cowboy met hakmes het oerwoud in om daar een plantage te beginnen. „Zo'n maatschappij moet je dus eerst opbouwen: mensenrechtenorganisaties steunen, bijvoorbeeld. Pas dan kan je echt iets gaan betekenen.” Eigenlijk, analyseert Dros, repareert het soja-akkoord de tekortkomingen van zo'n overheid.

Of is het akkoord er vooral om chemiereuzen als Monsanto met hun ge-

‘Wat doe je als een land nauwelijks wetten handhaaft?’

netisch gemodificeerde (GM) sojazaaden en bestrijdingsmiddelen vrij baan te geven, zoals actiegroepen als Greenpeace en CEO beweren? Dros: „De misstanden die deze organisaties signaleren, bijvoorbeeld buitensporig en gevaarlijk pesticidengebruik, zijn reëel. Anders dan voorstanders van genetische manipulatie beweren, wordt er niet minder maar op lange termijn meer gespoten, blijkt uit onderzoek van Wageningen Universiteit. Waarschijnlijk omdat het onkruid resistent wordt.”

Dat onderzoek ontzenuwt ook een andere mythe. Zo garandeert GM-soja geen hogere opbrengsten. Het belangrijkste verschil is vooral dat conventionele soja bewerklijker is en dus financieel aantrekkelijker.

Het verwijt dat de ronde tafel over soja vooral een onderonsje is tussen de grote, machtige sojaproductenten en de westerse afnemers, snijdt volgens Dros geen hout. „Het is echt onzin dat de kleine boeren zijn uitgesloten. Wie mee wilde doen, kon meedoen. Er was vertaling, er waren subsidies voor wie het niet kon betalen.”

Aanvankelijk zat bijvoorbeeld de Zuid-Braziliaanse Federatie van gezinsboeren (Fetraf-sul) aan tafel. „Maar op korte termijn was daar voor hen weinig te halen. De toen net aantreden president Lula leek interessanter. Fetraf-sul verlegde de aandacht dus naar lobbyen om overheidssubsidies. Met succes, het leverde ze 5 miljard dollar aan gesubsidiëerd krediet op.”

Achteraf gezien vindt Dros het wel zwak dat het secretariaat van de ronde tafel niet op zoek is gegaan naar een plaatsvervanger van Fetraf-sul. Maar via maatschappelijke organisaties die wel mee onderhandelden en de Braziliaanse milieu- en ontwikkelingsorganisaties ICV, die als waarnemer de onderhandelingen volgde, werd die stem van de kleine luiden, de landlozen en de verschoppelingen wel degelijk gehoord, meent Dros. Bovendien waren er drie consultatierondes waarbij iedere belanghebbende kon reageren op ontwerpcriteria.

Veel van het uiteindelijke succes van het soja-akkoord hangt af van de moeizaam gevonden oplossing om biodiversiteit te behouden. Afgesproken is dat nu grote veldproeven zullen worden gehouden. Dat moet een methode opleveren om boeren die het oerwoud met rust laten, financieel te belonen. Daarvoor is for-

meel een jaar uitgetrokken. Maar Dros denkt dat het nog wel langer kan gaan duren.

Solidaridad heeft inmiddels vijf van zulke proeven lopen, in India en Brazilië. De Keurslagers met milieukeur willen de soja verwerken in het

veevoer voor de varkens, maar ook FrieslandCampina heeft interesse. Daarnaast zijn er ook nog veel zaken die geregeld moeten worden. Wie gaat bijvoorbeeld opdraaien voor de kosten van certificering? Wie gaat de sojaboeren helpen om aan de vereis-

te standaard te voldoen? Velen beschikken niet eens over eigendomsbewijzen.

Dros: „Het duurt veel langer dan ik aanvankelijk hoopte. Maar dat betekent niet dat we de handdoek in de ring gooien. We beginnen pas.”

Het oogsten van sojabonen in Brazilië, na de VS de grootste producent.

FOTO BLOOMBERG